

DETTE BØR DU VITE OM EF

kr. 4,-

ARBEIDS- PLASSENE I FARE?

PAX FORLAG A/S

www.pdf-arkivet.no/eec/ (2022)

DETTE BØR DU VITE OM EF

Seriens redaksjonsutvalg: Fredrik Engelstad, Erling A. Hansen, Arne Kokkvoll, Dag Seierstad og Rune Slagstad.

Dette heftet er skrevet av Fredrik Engelstad, Matz Sandmann og Atle Seierstad.

Innhold

I

Arbeidsplassene i fare?

Howdan blir den økonomiske styringen svekket innenfor EF?

Betyr det større vanskeligheter for norsk næringsliv å stå utenfor?

Norge og den internasjonale storkapitalen

II

En tale som ikke ble holdt for jubilatene ved DNN

III

Eksporthandelen under omlegning

– Treforedling

– Aluminium

– Olje

– Verkstedindustrien

Regjeringens markedsmelding – avskrift av industridirektørens EF-propaganda

Faglig/politisk manifest

Trygge arbeidsplasser er først og fremst et spørsmål om makt. Makt over og styring med kapital. Styrke hos arbeidstakerne overfor bedriftsledelsen. Og makt hos de politiske organer overfor kapitaleierne, som helst vil forvalte sine midler slik at de tjener dem best.

Hvert år blir det nedlagt mange arbeidsplasser i Norge. Samtidig blir nye opprettet, i andre bransjer eller på andre steder. Trygge arbeidsplasser vil ikke nødvendigvis si at det sysselsettingsmønsteret som vi har akkurat nå, skal bevares i all framtid. Men det betyr at omstillinger av produksjonsmønsteret må føre til økt sikkerhet for den enkelte arbeidstaker, på arbeidsplassen og i hjemmet.

Det er bred enighet om at valget av markedsløsning i seg selv får liten betydning for den økonomiske veksten i Norge. Men det betyr ikke at de problemene en vil møte i alle tilfeller blir de samme. Økonomisk vekst er ikke i seg selv en garanti for trygge arbeidsplasser. Det avgjørende er hvilken grad av mobilitet som blir krevd av lønnstakerne, hvordan overgangsordninger vil virke. Og hvordan inntektsfordelingen faller ut. Lønnstakerne har liten glede av økonomisk vekst dersom det først og fremst er kapitaleierne som øker sine inntekter:

Hvorvidt bestemte bedrifter eller bransjer blir nødt til å redusere sysselsettingen er viktige spørsmål i forbindelse med EF. Men hovedsaken må være: hvilke politiske midler står til rådighet for å møte en slik utvikling? Og hvilken politisk vilje står bak?

Kort om sysselsettingen i Norge og EF

I hele etterkrigstida har full sysselsetting vært et av de viktigste politiske mål i Norge – hele folket i arbeid. På tross av skiftende regjeringer har dette vært en urokkelig grunnsetning i norsk politikk.

Men politisk vilje er ikke nok i seg selv. En må også ha midler til å gjennomføre den politikken en ønsker. De politiske styringsmuligheter er av særlig stor betydning i en økonomi som er inne i så store forandringer som vår. Men vi kan vel slå fast at norsk økonomi i dag faktisk har gode virkemidler til å opprettholde full sysselsetting. Et kort blikk på tabellen nedenfor forteller da også at sysselsettingssituasjonen opp gjennom 60-årene har vært meget god i Norge. Det har hele tida vært meget lav ledighet og den har vist *avtakende* tendens.

Men hvordan er det med EF-landene på dette punktet?

For det første må vi peke på at EF *ikke* har full sysselsetting som politisk målsetting. I Roma-traktatens § 104 heter det at hver medlemsstat skal sikre "et høyt sysselsetningsnivå", men ingen steder er det snakk om *full* sysselsetting. Det samme gjelder for Kommisjonenens økonomiske langtidsprogram for 1971–75. Også her er det snakk om *høy* sysselsetting, og dette er en målsetting som er underordnet kravet om at den gjennomsnittlige produktiviteten må økes og EFs internasjonale konkurranseevne må styrkes (Programmet, s. 12).

Og for det annet viser statistikken at EF jevnt over har hatt en dårligere sysselsettingsutvikling enn Norge siden midten av sekstiåra. Av EF-landene er det bare Vest-Tyskland som ikke har hatt en forverring av arbeidsløsheten siden 1964.

Utviklingen i det aller siste året er framstilt i figuren ved siden av. 1971 var et katastrofalt år for alle EF-landene. I Italia gikk ledigheten over 1 million. I det samme året ble ledigheten i Norge stående på 0,7 pst.

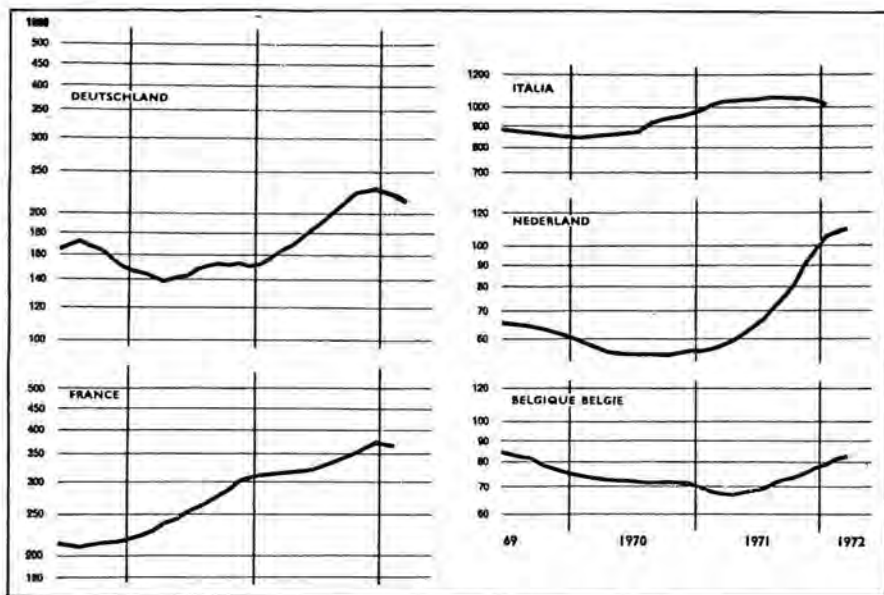
Vi kan altså slå fast at arbeidsplassene ikke er tryggere innenfor EF enn utenfor. Dette gjelder både de politiske målsettingene og den politikken som faktisk er blitt ført.

Arbeidsløshet i EF og Norge 1961–1970.

	Belgia		V-Tyskland		Frankrike ¹		Italia		Nederland		Norge	
	Tsd.	%	Tsd.	%	Tsd.		Tsd.	%	Tsd.	%	Tsd.	%
1961	89,1	4,2	161,1	0,8	111,1		710,0	3,5	22,4	0,7	13,0	0,9
1964	50,4	2,2	157,4	0,7	114,1		549,0	2,7	22,1	0,6	15,5	1,1
1967	85,3	3,7	444,6	2,1	196,0		689,0	3,5	78,6	2,0	11,4	0,8
1970	71,2	3,0	143,8	0,7	262,5		615,0	3,1	46,5	1,1	12,4	0,8

Kilde: ILO, Yearbook of Labour Statistics, 1970. Bulletin of Labour Statistics, nr. 283, 1971.

1. Av tekniske grunner beregner en ikke ledigheten i prosent for Frankrike.

Ledigheten i EF i 1971.

Hvor ligger årsaken til sysselsettingsproblemene i EF?

Grunnen til at arbeidsløsheten er et voksende problem i EF, finner vi særlig på det politiske plan. De økonomiske styringsmidlene som myndighetene har til rådighet i dag er svakere innenfor EF enn de er i Norge.

Dette henger for det første sammen med at EF helt fra starten var noe langt mer enn et frihandelsområde da en tok sikte på fri bevegelighet for kapital og arbeidskraft over landegrensene, og la vekt på å hindre politiske tiltak som kunne forstyrre den "frie konkurransen". Slik la en opp til å svekke den politiske kontrollen over den økonomiske utviklingen. Det vil si å svekke mulighetene for å drive den økonomiske utviklingen i en retning som i størst mulig grad kan tjene folkets interesser. Og når den økonomiske union blir gjennomført i åra fram til 1980, vil disse kontroll-mulighetene bli enda mer svekket.

Vi skal gå litt nærmere inn på spørsmålet om arbeidsmarkedet og kapitalbevegelsene, og se litt nøyere på de økonomiske virkemidlene lenger ut i heftet. Men først kan det være nyttig å få et bilde av hva den økonomiske og union vil bety. Da kan vi se på en økonomi som på mange måter likner på EF etter at unionen er gjennomført, nemlig USA.

USA kan blant annet oppfattes som en økonomisk union av de enkelte delstater som tilsammen utgjør USA. Denne unionen har ikke sikret sine medlemmer mot arbeidsløshet. Tvert imot, USA har siden den annen verdenskrig hatt en arbeidsløshet som i forhold til folketallet er betydelig høyere enn den arbeidsløshet en har hatt i Norge og de fleste andre europeiske land.

Sysselsetting og fritt arbeidsmarked

Økonomisk vekst er en målsetting som svært mange er enige om. Både i Norge og EF har det vært satset på å fremme den økonomiske veksten så mye som mulig. Men har også midlene vært de samme?

Økonomisk vekst slik den skjer i privatkapitalistiske land forutsetter at de bedrifter og bransjer som vokser sterkest, også har mulighet til å trekke til seg nødvendig arbeidskraft. Eller sagt på en annen måte: lønnstakerne må skifte jobb, yrke og bosted stadig raskere og stadig oftere. Dette gjelder i stigende grad, uansett om det er ufaglærte eller faglærte, folk med lavere eller høyere utdanning. Dette er trekk som er felles for alle land i den vestlige verden. Det er også et felles trekk at folk gjør motstand mot å flytte, så lenge de kan klare seg der de er.

Men med *fremmedarbeider*-systemet har kapitalkreftene funnet fram til en måte å bryte gjennom denne motstanden på. Med fri bevegelighet for arbeidskraften i hele EF-området har en kunnet trekke arbeidere fra land med høy arbeidsløshet til områder med stort behov for arbeidskraft. Og på mye dårligere betingelser enn hva en måtte budt for å få arbeidere fra hjemlandet.

Den sterkeste strømmen innenfor EF har gått fra Italia til Vest-Tyskland. I løpet av de siste ti åra har millioner av italienerne måttet reise til Nord-Europa for å få arbeid. Der har de levd en kummerlig tilværelse, isolert i brakkebyer, uten kontakt med familie og slekt. Det er ikke tvil om at dette er en del av prisen for den raske økonomiske veksten i EF.

Nå er det blitt innvendt at dette ikke er så viktig for Norge, ettersom de fleste fremmedarbeidere i EF nå etter hvert kommer fra land utenfor EF, og overfor dem kan en begrense innvandringen. Men poenget er at EF er blitt et økonomisk system som *forutsetter* bruk av fremmedarbeidere i mange bransjer. Når arbeidsgiverne i ett EF-land bruker fremmedarbeidere, må arbeidsgivere i andre EF-land gjøre det samme om de vil konkurrere på like fot.

Og dessuten: systemet er i ferd med å bygges enda mer ut. Både Hellas og Tyrkia arbeider med å knytte assosieringsavtaler med EF som innebærer at de skal forsyne Europas industrisentra med store mengder billig arbeidskraft.

På denne måten oppnår kapitaleierne også at det oppstår "lommer" av arbeidsløshet innenfor EF-landene selv. De bidrar til å holde lønningene lavere enn de ellers hadde vært. I følge den siste rapporten fra Regjeringens markedsutvalg hadde EF-landene en samlet arbeidsløshet på 1,3 millioner i 1969. Samtidig økte antallet arbeidstakere fra land utenfor EF med over 700 000.

Sysselsetting og frie kapitalbevegelser

De enkle sammenlikningene vi har trukket mellom EF og Norge, har vært på grunnlag av den faktiske utvikling innenfor og utenfor EF. Men når vi skal vurdere hva et EF-medlemskap vil bety for Norge, må vi også se på de nye sidene ved norsk økonomi som da vil melde seg. De har særlig tilknytning til de frie kapitalbevegelserne.

Hva betyr så frie kapitalbevegelser?

En av EFs grunnpillarer er at kapital skal kunne strømme fritt mellom medlemslandene. Kapitaleierne i de enkelte medlemsland skal ikke være bundet til å investere i sitt eget land, men skal fritt kunne investere i andre medlemsland om det gir høyere utbytte.

En hovedsak ved dette er at de beste mulighetene for utbytte ikke er jevnt fordelt over EF-området. De er konsentrert i de største industrisentrene i Mellom-Europa. Og det er nesten slik at jo større sentrene er, jo lettere har de for å vokse enda mer. Dette henger sammen med forskjellige faktorer: den mest avanserte industrien blir stadig mer bearbeidende, den får økt behov for stabilt og differensiert arbeidsmarked, tjenesteyting spiller en stadig viktigere rolle for industrien.

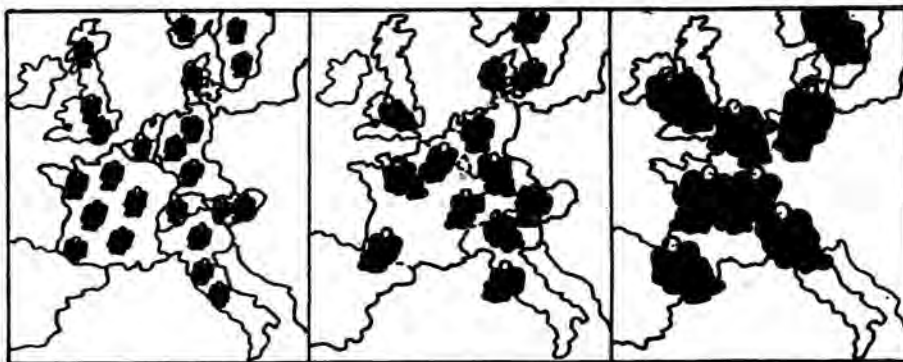
For Norge betyr det en helt ny situasjon å bli knyttet til det europeiske kapitalmarkedet. I dag holder myndighetene nøye kontroll med den kapital som føres ut av landet. Denne kontrollen må selvsagt avvikles. Dermed vil det lettere bli trukket kapital ut av et land som Norge, ettersom profitten er høyere andre steder. At dette truer norske arbeidsplasser er innlysende. Og trusselen vil bli forsterket om det kommer lavkonjunktur i Norge. De styringstiltak som myndighetene da kunne sette inn, vil bli undergravet av at kapitalen bare kan søke seg vekk.

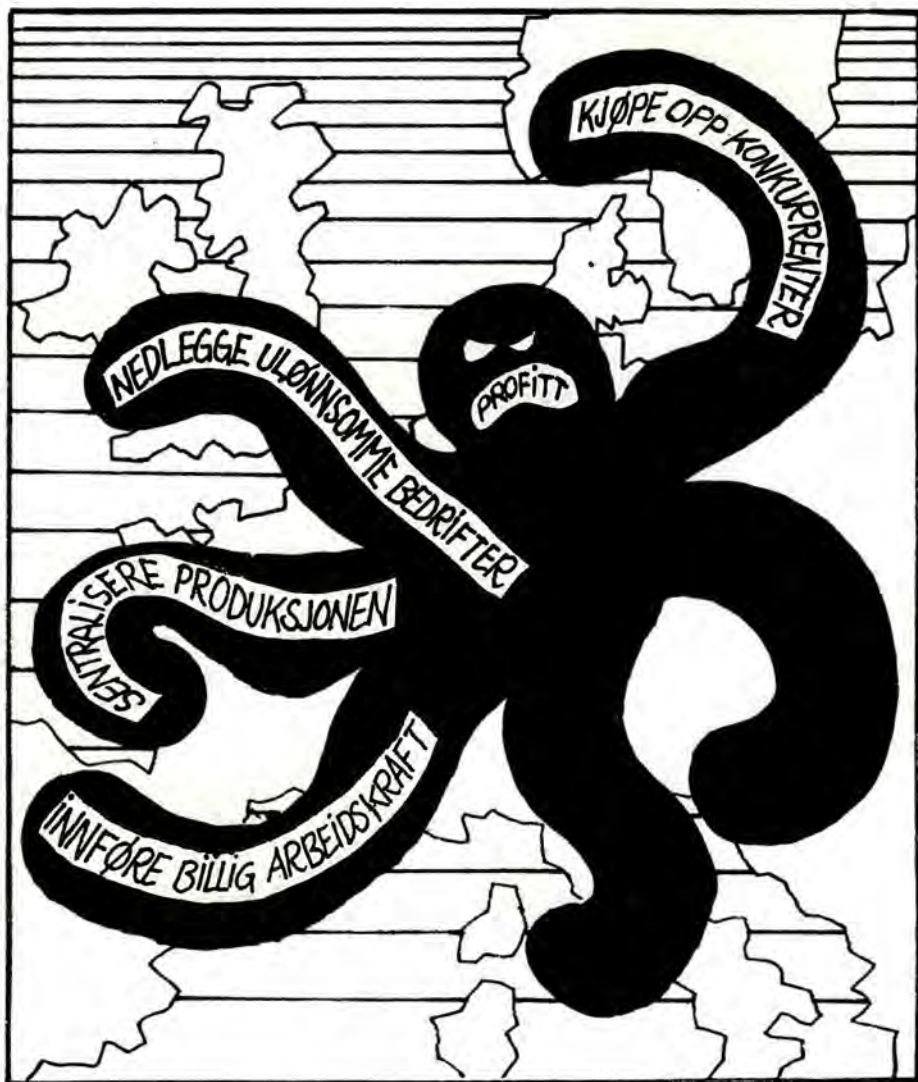
Om Norge blir knyttet til det europeiske kapitalmarkedet, vil det også styrke den folkeflyttingen fra utkanten og inn i pressområdene som allerede er i gang her i landet. Dette er også blitt uttalt som målsetting for Kommissjonens økonomiske langtidsplan 1971–75. I en rapport fra Regjeringens Markedsutvalg heter det om denne planen:

”For å underbygge og videreutvikle den økonomiske og sosiale balanse vil det være nødvendig at såvel de enkelte medlemsland som Fellesskapets organer søker å effektivisere sine virkemidler for strukturtilpasning og utjevning av regionale ulikheter. I dette program inngår en påskynding og videreutvikling av tiltak som muliggjør en mere effektiv liberalisering av varehandelen, forholdene på arbeidsmarkedet og kapitalbevegelsene m.m.” (Rapport nr. III, s. 168).

På vanlig norsk betyr dette: nedlegging av arbeidsplasser i utkantstrøkene, størstedelen av befolkningen inn i storbyer. Det er den ”strukturtilpasning” den europeiske storkapitalen tjener mest på. Innenfor EF vil hele Norge bli et utkantområde. Og den viktigste distriktspolitiske oppgaven kan bli å skaffe tilfredsstillende sysselsetting i *Oslo-området*.

Og endelig vil de frie kapitalbevegelsene føre til økt utenlandsk innflytelse over norsk næringsliv. Men de utenlandske oppkjøperne vil ikke først og fremst ha til hensikt å bygge ut norsk industri, ved å tilføre kapital og teknologi. Slike investeringer er det mer lønnsomt å gjøre i nærheten av de store markedene. Derimot vil

utenlandske selskaper har stor interesse av å få kontroll over den norske *eksport-industri* og det norske *markedet*. I det første tilfellet for å sikre seg mot uønsket konkurranse i Europa, i det andre tilfellet for å sikre seg avsetning for sine egne produkter i Norge.

Denne interessen hos utenlandsk kapital for norsk industri vil ikke i noe fall føre til økt økonomisk utbygging i Norge. Den vil heller føre til at arbeidsplasser blir nedlagt enn opprettet, heller til stagnasjon enn til vekst.

Det er blitt hevdet fra tilhengerhold at kapitalbevegelsene i EF ikke er frie i

egentlig forstand. At frie kapitalbevegelser bare betyr at kapitalen uhindret kan passere landegrensene, mens myndighetene i de enkelte land fortsatt har kontroll med kapitalen.

Formelt sett er dette riktig. Men poenget er at disse samme virkemidlene blir katastrofalt uthult av de frie kapitalbevegelserne. Dette er behandlet mer grundig lenger ut i heftet. Her skal vi bare peke på ett forhold. Det er nesten umulig for nasjonale myndigheter å styre internasjonale kapitalbevegelser, om en ikke har støtte i internasjonale organer. Men de internasjonale organer som eksisterer i EF, har nøyaktig den motsatte målsetting: de søker ikke å styre, men å styrke kapitalen.

Sterkere konsentrasjon, større selskaper, hardere konkurranse, det er i en sum EFs industripolitikk, slik den f.eks. kommer til uttrykk i Colonna-planen. Og det betyr at det er politikken som må tilpasse seg kapitalens krav, og ikke omvendt.

Hvordan blir den økonomiske styringen svekket innenfor EF?

I forholdet mellom de høyt industrialiserte land er det en tendens til at tollmurer blir revet ned og nasjonale grenser opphevet. Dette gjelder også for Norge, uansett om vi blir medlem av EF eller ikke. Her skal vi ikke ta opp de ulike markedsloesninger som kan tenkes for norsk økonomi. Men vi skal se hva den økende tendens til frihandel betyr for de nasjonale økonomiske virkemidler, som blant annet tjener til å opprettholde full sysselsetting.

En av de viktigste lærdommene vi har fra EFTA-samarbeidet er denne: *økt frihandel* forutsetter en *styrking* av myndighetenes økonomiske virkemidler, dersom en skal bevare full sysselsetting og en såpass jevn inntektsfordeling som i Norge.

Men om Norge går med i EF vil dette sammen med økt frihandel føre til at de økonomiske virkemidler blir *svekket*. Den politiske styringen blir dårligere. Vi skal gå litt nærmere inn på dette.

Fordel med små enheter

Jo mindre, jo mer enhetlig og oversiktlig et lands økonomi er, desto lettere er det å forene sentrale målsettinger i den økonomiske politikken: jevnest mulig inntektsfordeling, størst mulig andel av nasjonalinntekten til lønnstakerne, mest mulig stabil vekst, lavest mulig inflasjon.

Men for Norge betyr et EF-medlemskap at vi går over fra å være et område med en selvstendig økonomisk politikk, med 4 millioner innbyggere, til å smelte sammen med en økonomi som omfatter 280 millioner mennesker. Dette betyr i seg selv at den økonomiske styringen i Norge blir vesentlig dårligere fordi det blir så mange flere motstridende interesse å ta hensyn til. I den økonomiske planlegningen kan en ikke ta hensyn til de særegne norske forhold på samme måte som nå. Og det betyr blant annet: dårligere muligheter til å skape stabile arbeidsplasser.

Et eksempel som kan belyse dette, har vi i forholdet mellom Sør-Norge og Nord-Norge. Den viktigste grunnen til at arbeidsløsheten i Norge ikke er ennå lavere enn den er nå, er sesongledighet i Nord-Norge. Næringslivet i Nord-Norge er svært forskjellig fra resten av landet. Nå kunne det tenkes at en forsøkte å skape full sysselsetting i de nordlige landsdeler ved hjelp av generelle økonomisk-politiske virkemidler. Men dette ville i så fall føre til en voldsom inflasjon, fordi det ville

skape kraftig press i resten av landet.

Dette er en type problemer som vil bli mangedoblet innenfor EF.

Virkemidler i utenrikshandelen

Når et lands konkurransevne overfor utlandet blir dårligere, er det vanlig å rette opp dette ved *justeringer av valutakursene* og ved forskjellige former for *importrestriksjoner*. Dette har vi sett eksempler på under "valutakrisen" både i fjor sommer og nå i år. Om Norge går med i EF vil det ikke bli mulig å bruke slike virkemidler. Så dersom norsk næringsliv skulle utvikle dårlig konkurransevne innenfor EF, vil dette i det vesentlige måtte utjevnes gjennom økt arbeidsløshet.

Professor Leif Johansen peker på at når den økonomiske og monetære union blir gjennomført i EF fram til 1980, vil

"det føre til at det oppstår store stagnerende områder innenfor unionen og at en vil få et "normalt" arbeidsløshetsnivå som ligger høyere enn det en har hatt til nå i Vest-Europa og antakelig også høyere enn i USA" (Dagbladet 23/2-72).

P.g.a. den store utenrikshandelen og p.g.a. de små mulighetene Norge har til å virke inn på EFs felles konjunkturpolitikk, vil Norge bli ett av de mest utsatte områdene innenfor et utvidet EF.

Direkte økonomiske inngrep

Videre har vi de virkemidler som går mer direkte på de økonomiske forhold innenfor landet selv. Et viktig virkemiddel her er *direkte støtte* til næringer eller områder. Noen ganger har myndighetene hjulpet til med nyfinansiering av bedrifter som er kommet i midlertidige vanskeligheter. Et annet velkjent eksempel på støtte, er opprettelsen av Norsk Jernverk, som ikke bare styrket næringsgrunnlaget i Nord-Norge, men også norsk metallindustri som helhet. Slike større tiltak ville imidlertid være vanskelig å sette i gang innenfor EF. Dette ble også bekreftet da Kommissjonen for ikke lenge siden ville trekke tilbake støtten til noen mindre bedrifter i Belgia, til tross for at en uten støtte ville få arbeidsløshet, sosiale problemer og utflytting.

Et annet viktig virkemiddel som myndighetene bruker i dag, er *regulering av bankenes utlån*. På denne måten holder en den økonomiske utviklingen mest mulig stabil. Men når kapitalen fritt kan strømme over landegrensene, vil ikke et slikt virkemiddel kunne bli effektivt.

Det samme gjelder for statens *budsjettpolitikk*, dvs. for statsbudsjettene omfang og sammensetning. Den spiller en viktig rolle både for aktivitetsnivået i økonomien og for inntektsfordelingen. Men i EF skal medlemsstatenes økonomiske politikk harmoniseres. Det betyr at rammen for statsbudsjettet og størrelsen på de viktigste postene vil bli fastlagt i Brussel. Videre vil en del av statens inntekter bli overført direkte til Fellesmarkedsformål. Muligheten til å føre en budsjettpolitikk som samsvarer med de særegne behov i Norge, vil altså bli redusert til nesten null.

Til slutt bør *skattepolitikken* nevnes. En forsmak på en felles skattepolitikk fikk vi ved innføringen av 20% moms. De frie kapitalbevegelsene vil tvinge fram en harmonisering av bedriftsbeskatningen. For Norges vedkommende vil dette føre til at kapitalieernes inntekter vil øke på bekostning av lønnstakerne, samtidig som

mulighetene til å bruke bedriftsbeskatningen til å opprettholde balanse mellom ulike næringer vil bli mindre.

Betyr det større vanskeligheter for norsk næringsliv å stå utenfor?

Spørsmålet om tollene har stått i sentrum i debatten om arbeidsplassene. Dersom ikke norske eksportvarer får tollfri adgang til hele det vest-europeiske markedet, vil mange norske eksportbedrifter måtte innskrenke, er det blitt hevdet gang på gang fra direktørhold.

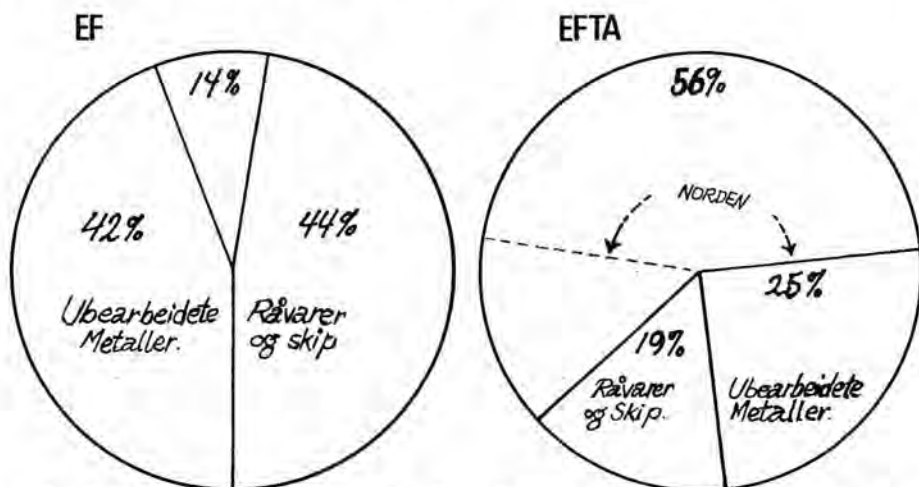
La oss med en gang slå fast at det betyr *ikke noen økt* belastning å stå utenfor EF. Tollfriheten overfor de andre EFTA-landene vil vi bevare uansett. Dette gjelder også England og Danmark. Å stå utenfor betyr stort sett at alt fortsetter som før i norsk utenrikshandel.

Toll har liten betydning

Vitenskapelige undersøkelser viser at toll har liten betydning for internasjonal handel. Andre utgiftsposter som svingninger i råvareprisene eller prisfall på grunn av overproduksjon har langt mer å si for prisfastsettelsen enn toll.

Et annet viktig forhold er at ikke på noe tidspunkt i 1960-årene var det tollgrensene i EF-landene som hemmet vår industriekspansjon totalt sett, men mangelen på ressurser innenlands. Forskningsjef Odd Aukrust har også slått fast at "tollgrenser av den høyde som finnes i Vest-Europa i dag ikke representerer noen avgjørende hindring i det internasjonale varebytte, og at valget av markedsløsning derfor har lite å bety for landets økonomi i total målestokk" (Foredrag 10/11-71).

EKSPORTØKNING TIL EF OG EFTA FRA 1959 TIL 1970

Frihandelen i EFTA har riktignok ført til at Norge har øket sin eksport av ferdigvarer dit. Men størstedelen av økningen har falt på Norden, som er det markedet som ligger nærmest.

Det er ikke tollgrenser, men nærhet til markeder som betyr mest for eksporten. Dette vil også bli vist mer i detalj i avsnittet om verkstedsindustrien.

Frihandelsavtale med EF?

Om vi ønsker det, er det sannsynlig at Norge får en frihandelsavtale med EF som tilsvarer den avtalen som Sverige, Finland og Island får. Dersom Norge får en liknende avtale vil det si at tollgrensene blir fjernet etter samme opplegg som for fullt medlemskap, med unntak for noen få varegrupper. Disse unntakene er råaluminium og papirprodukter. Heller ikke for disse varene vil tollbelastningen bli permanent. Men nedtrappingen vil ta noe lenger tid enn for andre produkter, henholdsvis 3 og 7 år i tillegg til den almene nedtrappingsperioden på 5 år. Med en frihandelsavtale vil de økonomiske styringsmuligheter bestå.

Hva koster det å stå utenfor?

De spesielle problemene i treforedlings- og aluminiumsindustrien er behandlet særskilt lenger bak i heftet. Her skal vi bare peke på at den merbelastningen som følger med frihandel i forhold til fullt medlemskap til samme går opp i gjennomsnittlig 55 millioner kroner pr. år i ti år. Etter ti år vil det ikke lenger være noen *tollmessige* forskjeller mellom frihandel og medlemskap. 55 millioner i året er et fullstendig ubetydelig beløp for industrien når en vet f.eks. at næringslivet i dag betaler omlag en milliard (altså tjue ganger så mye) hvert år i investeringsavgifter. Det vil altså være lett for myndighetene å oppveie det "tapet" som eksportindustrien vil møte uten for EF på grunn av tollbelastninger.

På den annen side skal en ikke glemme at både frihandelsordningen og andre typer handelsavtaler mellom Norge og EF vil bety viktige fordeler for hjemmeindustrien. Ved å stå utenfor vil vi også beskytte viktige deler av norsk næringsliv mot hard konkurranse fra Europa. Særlig viktig her er de industrier som foredler jordbruksprodukter. Til sammen utgjør de 32.000 arbeidsplasser, som vil bli svært utsatt ved medlemskap.

Frihandel og økonomisk styring

Til slutt skal vi peke på enkelte erfaringer fra EFTA-samarbeidet.

Bedriftene i Norge er svært små i europeisk målestokk. Særlig gjelder dette de bedriftene som produserer for hjemmemarkedet. Frihandel betyr derfor skjerpet konkurranse, og økt belastning særlig for hjemmeindustrien. Om vi får økende frihandel er det derfor meget viktig at det bevares økonomisk-politisk handlefrihet, så vi kan opprettholde det inntektsmønster og den bosetting vi har i dag.

Noen tall fra EFTA-perioden kan belyse dette. I løpet av 8 års frihandel hadde norsk hjemmeindustri et netto markedstap på over 4 000 millioner kroner. De tradisjonelle eksportindustriene på sin side hadde ikke så mye å vinne på EFTA, etter som deres produkter fra før var belagt med liten toll.

Uten en fast økonomisk styring fra myndighetenes side kunne dette fått meget uheldige følger for sysselsettingen i Norge.

Regjeringen er også oppmerksom på dette forholdet. I Markedsmeldingen (St. meld. 50, 1971-72) heter det således:

"Full sysselsetting kan trolig opprettholdes i Norge uansett hvilken tilknytningsform en velger til EF, forutsatt at en makter å løse styringsproblemene

i økonomien" (s. 116).

Forutsatt at en makter å løse styringsproblemene. Men vi har vist tidligere at selv om de fleste virkemidlene formelt sett vil bestå innenfor EF, vil de bli så uthult av det økonomiske og politiske systemet som EF representerer at de bare vil bli en skygge av seg selv. Det er altså ingen garanti for at styringsproblemene blir løst.

Norge og den internasjonale storkapitalen

EF – kapitalens fellesskap

Utviklingen av EF er et svar på utviklingen innenfor internasjonal økonomi. Konkurransen mellom de økonomiske blokkene blir stadig hardere. Og EFs viktigste målsetting er å møte utfordringen fra USA og Japan.

De flernasjonale selskapene er et viktig produkt av den internasjonale konkurransen. Det blir ofte hevdet at vi må inn i EF for å få kontroll med de flernasjonale konsernene. Men da ser en bort fra at EF ikke tar sikte på å kontrollere storkonserner, men å *skape* storkonserner.

Kjempemessige Europa-selskaper som kan ta opp konkurransen med de amerikanske gigantene, det er målet for Colonna-planen. Sterkest mulig og raskest mulig kapitalkonsentrasjon, er midlet.

Lønnstakerne og fagbevegelsen

Lønnstakerne har lite å si i kapitalens fellesskap. Fagbevegelsen er knapt nok representert i EFs organer, og har i realiteten ingen innflytelse på de beslutninger som blir fattet på topplanen.

Lønnskrav blir møtt med økende motstand. Kommisjonen uttalte seg nylig om

EF – et barn av borgerskapet

situasjonen på arbeidsmarkedet:

"Kommissjonen oppfordrer fagforeninger og arbeidsgivere til å anstrenge seg for å skape stabilitet i økonomien. De stadig større krav om lønnsøkninger må opphøre hvis man vil sikre sysselsettingen og øke den økonomiske aktivitet".

Og i en omtale av EFs økonomiske langtidsprogram 1971–75 heter det i rapport nr. VI fra Regjeringens markedsutvalg:

"Kommissjonen peker på at stabiliseringspolitikken i kommende periode i vesentlig grad må baseres på en begrensning av prisstigningen og av veksten i den alminnelige etterspørsel" (s. 168).

Dersom en ikke vil sette gjennom en sentralisert lønnspolitikk, er det en forutsetning for slik "stabilisering" at arbeidsløshet blir brukt som et konjunkturpolitisk virkemiddel.

Foruten fagbevegelsens svake stilling overfor EFs organer, er følgende viktig å huske:

Veksten i de internasjonale konsernene setter fagbevegelsen i en dårligere strategisk stilling. Hvis lønnstakerne i en bedrift går til arbeidsnedleggelse, kan konsernet overføre en del av produksjonen til en annen avdeling uten at det lider nevneverdig tap.

Den europeiske fagbevegelsen er forholdsvis svakere enn den norske: organisasjonsprosenten er mindre og fagbevegelsen er splittet opp etter politiske, religiøse og til dels språklige skillelinjer.

Hvorfor vil direktørene ha oss med?

Norske arbeidere og funksjonærer, bønder og fiskere, har ingen interesser i EF. Bare den norske storkapitalen kan tjene på medlemskap. En viktig grunn til det går fram av oppstillingen på slutten av dette avsnittet. Det er de største bedriftene i Norge som jevnt over også er mest internasjonalt orientert. I tillegg bør en huske at mange av de viktigste eksportbedriftene i Norge er eid av utenlandsk kapital. Det gjelder særlig metallindustrien.

For storkonsernene betyr EF at de får større muligheter til å handle på egen hånd, uten all slags statlige innblandinger. Det betyr at inntektsfordelingen mellom lønnstakerne og kapitaleiere blir forskjøvet til fordel for kapitalen. På lengre sikt betyr det at arbeidslønningene i norsk industri vil bli presset nedover på samme nivå som i EF-landene.

EF vil styrke kapitaleierne og svekke fagbevegelsens kraft.

Eksportens andel av samlet omsetning av de største bedriftene i industri og bergverk. 1969.

	Eksport-kvote
De 3 største	66,3%
De 5 største	51,3%
De 10 største	45,3%
De 25 prosent	36,4%
De 75 største	35,8%

Kilde: "Norges 500 største bedrifter", Oslo 1970.

En tale som ikke blir holdt for jubilentene ved DNN

av *ESPEN HAAVARDSHOLM*

23.1. Haderslev: Vannverket er forgiftet.

23.1. Tyssedal: Kollenborg, DNN, taler på en tilstelning for 25- og 30-års jubilanter.

I et 200 siders atlas på lesesalen finner jeg Hillerslev, Haverslev, Hjermeslev og Humlum.

Det er en feil i registerhenvisningen.

Hillerslev, Haverslev, Hjermeslev og Humlum ligger ved Llmfjorden.

Haderslev finner du 200 km. lenger sør, nær Lillebelt.

Vannverket deres er ubrukelig.

Det er arbeiderne som jubilerer ved DNN. Tilstelningen i Tyssedal er til ære for dem.

Fabrikken her er gammel.

På en tegning av Theodor Kittelsen, datert 1906, framstår Tyssefallene i et eventyrlig vakkert skjær.

De er temmet av det nye Norges industri. Det fullt opplyste kraftverket stråler, Soria-lignende, utover den nattsvarte Sørfjorden.

Kapasiteten er nitti tusen kilowatt.

2

Vannverket i Haderslev er ubrukelig fordi en tankbil veltet i Simmersted. Tankbilen gled på en issvull.

Sjåføren nådde å advare

folk som kom for å hjelpe. Bare fire ble innlagt for kvestelser. Sjåføren har feiret sin 50 års fødselsdag.

Han er uten bevissthet, men lever.

Fenol ligger nå i vannverket i Haderslev.

To eller tre, kanskje fem tonn fenol, det rant ut av en tankbil.

Grunnvannet er ennå like bra i Hillerslev, Haverslev, Hjermeslev og Humlum

Det er i Simmersted, nær Haderslev, at tankbilen veltet.

Grunnvannsforgiftningen har en diameter på nitti kilometer.

Hillerslev, Haverslev, Hjermeslev og

Humlum ligger lenger mot nord.

Det er ingen fare for grunnvannet der.

DDN er et selskap for aluminium folk kaller det bare Nitriden.

Jeg var ikke der,

men har lest om det:

en januar søndag holder man middag for arbeidere fra Tyssedals bedrift. De har stått på jobb siden krigen, man gir dem vel kanskje medalje.

Kan hende har de fått litt ekstra fri, slik at andre tar skiftet for dem.

For ovnene går varme og noen må passe dem.

Hele døgnet må noen passe dem.

Det er ingen fare for grunnvannet i Hillerslev.

Det er i Simmersted, nær Haderslev, at tankbilen veltet.

Fenol er en gift. Du kan lage lim av den.

Den brukes til antiseptikum men ikke i så sterke blandinger.

Varm giften opp, så flyter den,

og transporten din blir billigere.

Ved førti grader størkner den

men det tar fjorten dager.

Fenol er en vanlig gift:

Nyttig i industrien men dødelig ved inntak.

1/1000 mg. pr. l. gjør vannet udrikkelig.

Den etser mot huden og lukter sterkt.

Før ble den sendt stiv i tønner.

Nå blir den sendt varm i tankbil.

Den brukes i laminater, sprengstoff og respatex.

3.

DNN griper ordet.

Jubilantene har spist. Nå er de fornøyde. Kollenborg holder en tale til ære for dem som er samlet her.

– Hvem er Kollenborg?

spør du kanskje.

– Er han tyssedøl?

Det vet jeg ingenting om.

Jeg har bare lest i avisen at Kollenborg talte ved middagen.

De andre talene som her ble holdt skrev avisene ingenting om.

– Hvem er Kollenborg?

spør du kanskje.

– Er han jublant?

Det vet jeg ingenting om.

Jeg vet at han talte.

Jeg vet hva han sa.

De andre talene som her ble holdt skrev avisene ingenting om.

Januar 72. Søndag.
På fjernsynet lørdag i Brussel
skrev Bratteli sin protokoll.
Nå begynner kampen om folket
og kreftene de er sånn:
20% nordmenn er for EEC.
50% nordmenn er mot.
30% nordmenn vil vente og se.
Det er dem det skal kjempes om.

4.

Vi leser så mye i avisen.
Vi leser om vannverket
i Haderslev. Vi leser fra Brussel
om EEC. Vi leser fra Tyssedal
om Kollenborgs tale. Vi leser så mye.
Vi leser om transporten av fenol
i Norge, fra Kambo ved Moss,
til Lillestrøm, Ski og Lier.
Vi leser at den foregår på landevei,
i tankbil, oppvarmet,
fordi det faller rimeligere
enn å sende den stiv i tønner.
Industrilederne har bestemt det slik.
Vi leser at disse industrilederne
har samfunnets beste for øye.
Lederen for vårt industriforbund
er for EEC. Han sier på fjernsynets
billedskjerm at han representerer oss alle.
Vi får altså vite at folk som hver uke
gjør drikkevannsforsyningen til østlands-
området avhengig av trafikksikkerheten på
Mosseveien, fordi de da sparer penger,
har samfunnets beste for øye.
Disse folkene sier altså
at de representerer oss alle.
Eksempelene her
er utvalgt den 23. januar.

5.

Kollenborg taler i Tyssedal,
gjennom munnen hans taler andre.
Han uttaler nøye en dødsdom
over DNNs arbeid på stedet her.
Han sier: *Her går det for langsomt.
Europas marked er vikende.
Tollgrenser har de der satt opp
for å ødelegge vår eksport.
Nesten all vår eksport
går, som dere vet,
til land i Europa.
Om et halvt år skal dere stemme
over Norges inntreden i EEC.
Derfor vil jeg dere skal vite nå:
Fabrikken her er gammel.*

*I et Norge utenfor EEC
har DNN ingenting mer
i Tyssedal en å gjøre.*

Slik taler direktør Kollenborg,
så går jubilentene hjem.
Og Kollenborg er som en industripioner
– ved Hydro og ÅSV og Borregård
videreforedler de talen hans:
*I et Norge utenfor EEC
har vi ingenting mer å gjøre.*

Men arbeiderne der i Tyssedal
går hjem for å tenke seg om.
De nøler noen dager,
de holder et møte,
diskuterer en tid
og går til beslutning:
400 kroner bevilger de der
til kampen mot EEC.

6.

400 kroner bevilger Tyssedals fagforening
til kampen mot EEC.
Det er ikke mye.
Det skal ikke stå på penger,
sier sjefen i Den norske Creditbank
når han blir spurt hva han vil bevilge.
Creditbank-sjefen er for EEC.
Vi tror ham, når han sier
at hans bevilgning, gjennom banken,
ikke skal stå på penger.
Og 400 kroner er latterlig lite
mot Creditbankens penger
– det vet vi også.

Men 400 kroner bevilger de i Tyssedal
til kampen mot EEC,
etter at de der har fått beskjed om
at fabrikken som er deres brød og hjem
blir nedlagt av DNNs eiere
dersom kampen mot EEC lykkes..
Slik tolker arbeiderne i Tyssedal
DNN-sjefens tale.
Så mye stoler de i Tyssedal
på eierne av DNN. Her har de stått
på jobb siden krigen. Dag og natt
har de holdt ovnene varme.
Hele sitt voksne arbeidsliv
har de solgt til bedriften her.
Og de vet: foruten DNN
fins ingen ledig arbeidsplass
i bygda deres.
Likevel samles de i sin fagforening
og gjør et klart flertallsvedtak
til støtte for kampen mot EEC.

Slik tolker arbeiderne i Tyssedal
DNN-sjefens tale.

Og jeg – som i fjorten dager
har slått opp i gamle bøker,
for å skrive en motstandstale
til jubilentene ved Tyssedals bedrift –
jeg blir kjent med arbeidernes vedtak
i en ti øres motstandsavis.

7.

Talen trenger altså ikke holdes.
Sammenligningen med forgifningen
i Haderslev er altså ikke nødvendig.
Materialet fra Tyssedalens historie i 60 år
trenger altså ikke legges fram.
Å dokumentere DNNs oppførsel
i dette bygdesamfunnet
er altså overflødig.

Arbeiderne har selv gått til beslutning.
Slik er talen blitt.

Eksportindustrien under omlegging

Eksportindustrien i vansker

De tradisjonelle eksportindustriene i Norge har stort sett sitt grunnlag i landets naturrikdommer: fisk, tømmer, vannkraft. De er preget av lav bearbeidingsgrad, gjennomgående er det ulike for former for halvfabrikate som blir produsert.

Av EF-tilhengerne blir dette brukt som et argument for medlemskap: om en bare får tollfri adgang til det vest-europeiske markedet, vil det løse problemet. På kort sikt er det en kjerne av sannhet i dette. Men samtidig ser en bort fra at disse industriene også vil ha vansker med å ekspandere i framtida, særlig på grunn av sviktende råvaretilgang. I et litt større perspektiv vil de tradisjonelle eksportindustriene derfor få liten nytte av den markedsutvidelsen som EF betyr.

Teknologisk utbygging

Videre produktjonsvekst i Norge er avhengig av at vi får økt del i avansert ferdigvareproduksjon. Men vil EF bidra til at heve det teknologiske nivået i norsk næringsliv? Flere ting taler mot dette.

De utenlandske storkonsernene som kontrollerer den teknologiske utviklingen, har liten interesse i å dele den med norsk næringsliv. Dersom de skal investere i høyt bearbeidende industri, vil de gjøre det i nærheten av de store markedene, ikke i et utkantområde som Norge.

Spørsmålet om markedsnærhet er også viktig for den delen av den norske eksportindustrien som satser på videre foredling. For denne betyr EF nokså lite som marked. Den største delen av ekspansjonen går til Norden, som ligger mye nærmere. Dette går fram i omtalen av verkstedsindustrien.

Eksporthandel/hjemmeindustri

Selv om det vil bety en viss belastning for enkelte eksportbedrifter å stå utenfor EF, vil det ikke bety mye for næringene som helhet. Erfaringer fra de siste tjue åra viser også at bedriftene har en betydelig evne til å tåle variasjoner i konkurranse-
evnen uten at dette har fått følger for sysselsettingen.

Derimot vil situasjonen for store deler av hjemmeindustrien kunne bli kritisk ved medlemskap. Særlig utsatt er den industri som bearbeider landbruksvarer, som tilsammen omfatter 32 000 arbeidsplasser. Ved frihandelsavtale derimot vil denne industrien få unntaksordninger. Dette har også stor betydning for bosettingsmønsteret, ettersom denne industrien spiller en sentral rolle når det gjelder å opprettholde sysselsettingen i en rekke mindre sentrale strøk.

Treforedling -- en næring i krise

Det som har preget norsk treforedlingsindustri de siste åra har vært oppsigelser, nedlegginger, innskrenkninger og sammenslåinger. Mest kjent er Vestfossen og "Svartkatten". Andre tilfeller er Greåker, Torp og Nordenfjeldske Treforedling.

Noe av forspillet fant sted i 1966 da det kanadiske konsulentfirmaet H. A. Simons Ltd. ble engasjert av bl.a. Bergens Privatbank og Den norske Creditbank. Det fikk i oppdrag å lage en samlet plan for strukturrasjonalisering av treforedlingsindustrien, særlig Skiens- og Drammensvassdraget. "Simons-rapporten" konkluderte med at en bør "følge en politikk som fører til gradvis likvidasjon av uøkonomiske og økonomiske marginale operasjoner". Oversatt til vanlig norsk vil det si: Innskrenking av "overflødige" arbeidsplasser, nedlegging av bedrifter som ikke gir nok fortjeneste for kapitaleierne -- uten omsyn til hva som ville være til beste for arbeiderne og hva de måtte mene.

De såkalte "strukturproblemene" i treforedlingsindustrien er helt tradisjonelle i en kapitalistisk økonomi. Konkurransen på markedet har ført med seg overproduksjon, overkapasitet og dermed prisfall i noen deler av næringen. For norsk treforedlingsindustri er konjunktorene på verdensmarkedet dårlige. Men situasjonen er blitt akutt i dag fordi mange kapitaleiere bevisst har unnlatt å reinvestere en tilstrekkelig del av overskuddet i bedriftene til nytt produksjonsutstyr. Isteden har de latt det gamle utstyret slite helt ned slik at mange bedrifter etter hvert er blitt håpløst konkurranseudyktige. Derved har en tvunget fram en rasjonalisering og monopolisering i denne næringen -- noe ikke minst bankkapitalen har vært interessert i.

Men det er viktig å merke seg at dagens problemer skyldes forhold som er helt almenne i en kapitalistisk økonomi bygd på konkurranse. Bedrifter som allerede er nedlagt ville like lite kunne ha vært reddet ved et EF-medlemskap, som medlemskap på noen måte vil kunne løse problemene i de nærmeste åra. Det kan bero på en tilfældighet om en bedrift ble nedlagt for et år siden, i år eller til neste år. Bankene kan velge å la en bedrift fortsette -- eller la den gå konkurs.

Hva betyr toll?

Enkelte direktører har framstilt treforedlingsindustriens problemer som et spørsmål om toll. Det synspunktet er helt galt.

For tremasse, cellulose og avisepapir har toll idag ingen praktisk betydning. Det er bare for papp og papir at den spiller noen rolle. Men hvilken?

Eksportindustri/hjemmeindustri

Selv om det vil bety en viss belastning for enkelte eksportbedrifter å stå utenfor EF, vil det ikke bety mye for næringene som helhet. Erfaringer fra de siste tjue åra viser også at bedriftene har en betydelig evne til å tåle variasjoner i konkurranse-
evnen uten at dette har fått følger for sysselsettingen.

Derimot vil situasjonen for store deler av hjemmeindustrien kunne bli kritisk ved medlemskap. Særlig utsatt er den industri som bearbeider landbruksvarer, som tilsammen omfatter 32 000 arbeidsplasser. Ved frihandelsavtale derimot vil denne industrien få unntaksordninger. Dette har også stor betydning for bosettingsmønsteret, ettersom denne industrien spiller en sentral rolle når det gjelder å opprettholde sysselsettingen i en rekke mindre sentrale strøk.

Treforedling -- en næring i krise

Det som har preget norsk treforedlingsindustri de siste åra har vært oppsigelser, nedlegginger, innskrenkninger og sammenslåinger. Mest kjent er Vestfossen og "Svartkatten". Andre tilfeller er Greåker, Torp og Nordenfjeldske Treforedling.

Noe av forspillet fant sted i 1966 da det kanadiske konsulentfirmaet H. A. Simons Ltd. ble engasjert av bl.a. Bergens Privatbank og Den norske Creditbank. Det fikk i oppdrag å lage en samlet plan for strukturrasjonalisering av treforedlingsindustrien, særlig Skiens- og Drammensvassdraget. "Simons-rapporten" konkluderte med at en bør "følge en politikk som fører til gradvis likvidasjon av uøkonomiske og økonomiske marginale operasjoner". Oversatt til vanlig norsk vil det si: Innskrenking av "overflødige" arbeidsplasser, nedlegging av bedrifter som ikke gir nok fortjeneste for kapitaleierne – uten omsyn til hva som ville være til beste for arbeiderne og hva de måtte mene.

De såkalte "strukturproblemene" i treforedlingsindustrien er helt tradisjonelle i en kapitalistisk økonomi. Konkurransen på markedet har ført med seg overproduksjon, overkapasitet og dermed prisfall i noen deler av næringen. For norsk treforedlingsindustri er konjunktorene på verdensmarkedet dårlige. Men situasjonen er blitt akutt i dag fordi mange kapitaleiere bevisst har unnlatt å reinvestere en tilstrekkelig del av overskuddet i bedriftene til nytt produksjonsutstyr. Isteden har de latt det gamle utstyret slite helt ned slik at mange bedrifter etter hvert er blitt håpløst konkurranseudyktige. Derved har en tvunget fram en rasjonalisering og monopolisering i denne næringen – noe ikke minst bankkapitalen har vært interessert i.

Men det er viktig å merke seg at dagens problemer skyldes forhold som er helt almenne i en kapitalistisk økonomi bygd på konkurranse. Bedrifter som allerede er nedlagt ville like lite kunne ha vært reddet ved et EF-medlemskap, som medlemskap på noen måte vil kunne løse problemene i de nærmeste åra. Det kan bero på en tilfeldighet om en bedrift ble nedlagt for et år siden, i år eller til neste år. Bankene kan velge å la en bedrift fortsette – eller *la* den gå konkurs.

Hva betyr tollene?

Enkelte direktører har framstilt treforedlingsindustriens problemer som et spørsmål om toll. Det synspunktet er helt galt.

For tremasse, cellulose og avisepapir har toll idag ingen praktisk betydning. Det er bare for papp og papir at den spiller noen rolle. Men hvilken?

”En industrigren som vår må ha en struktur som til enhver tid er rasjonell. Derfor er det viktig at den strukturendring som naturlig fremkommer, får gå *uhindret*. Jeg synes det er noe betenkelig at det stadig trer et eller annet fond i virksomhet, eller at en får rene redningsaksjoner i det øyeblikk *strukturnormaliseringen krever sin rett*.”

Treforedlingens problemer løses ikke ved at kapitaleierne og direktørene får enda større makt. Næringen vil i tida framover trolig komme til å trenge statlig støtte, subsidier og andre tiltak for å trygge arbeidsplassene. Et EF-medlemskap vil gjøre en slik offentlig støtte umulig.

Det er arbeiderne og ikke direktørene som må få større makt over utvikling. Dette er den største utfordringen til de 23 000 sysselsatte i treforedlingsindustrien.

TIL NÆRINGSLIVETS TJENESTE

Den norske Creditbank

Aluminiumsindustrien og de internasjonale monopolene

Vansker i aluminiumsindustrien

Den siste tida har enkelte direktører i norsk aluminiumsindustri prøvd å kople industriens vanskelig situasjon sammen med spørsmålet om norsk medlemskap i EF. De har påstått at norsk aluminiumsbedrifter må nedlegges hvis vi fortsatt blir stående utenfor EF.

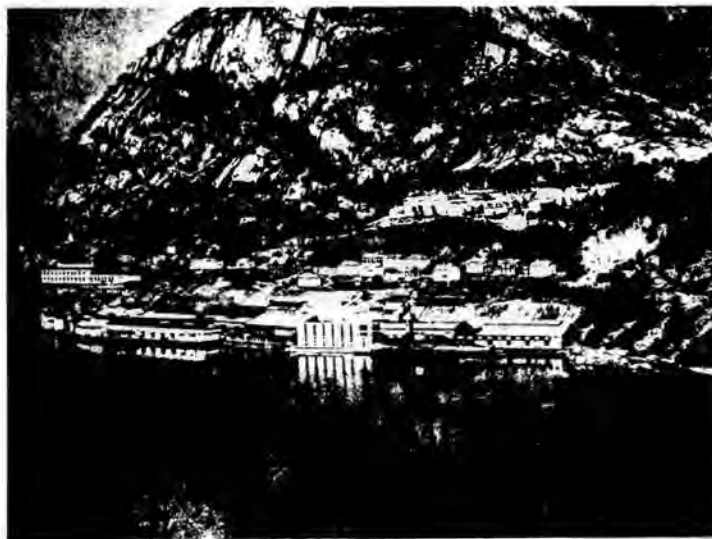
Men dersom vi kaster et blick på pris- og produksjonsutvikling ser vi at aluminiumsmarkedet nå er nede i en bølgedal på grunn av overproduksjon i verden. Det er dette som er årsak til vanskelighetene, ikke tollene til EF. Generaldirektør Jean Michelet i Årdal og Sunndal Verk måtte da også på et møte i Årdal 22. mars 1972 innrømme at *"krisen innen aluminiumsindustrien har intet med EEC-problematikken å gjøre"*.

Prisen på råaluminium — som utgjør 90 pst. av Norges aluminiumseksport — har falt drastisk i løpet av de siste to år. Tidlig i 1970 lå prisen på ca. kr. 4 400,— pr. tonn. Nå er den nede i ca. kr. 2 800,— pr. tonn. Et prisfall på kr. 1 600,— pr. tonn utgjør 57 pst. av den nåværende pris.

Aftenutgave kr. 1.25. Tirsdag 25. januar 1972. Uke 5. 113. årgang. Nr. 40

Nedleggelse truer i Tyssedal

Usikkert for 420 på al-verk

— Hvis Norge blir stående utenfor EF, må DNN Aluminium (tidligere Det Norske Nitridaktieselskap) nedlegge bedriften i Tyssedal. Det var administrerende direktør Egil Kollenborg som kom med denne oppsiktsvekkende uttalelse ved en middag for bedriftens 25- og 30-års jubilarer på Tyssedal Hotell i helgen. DNN Aluminium i Tyssedal har ca. 420 ansatte, og minst 80 prosent av dem har bosatt seg for godt i Odda eller Tyssedal og er helt avhengig av bedriften.

Direktør Kollenborg har skrevet mer 171 som et innledningsbrev for DNN i Tyssedal, og har en gjennomgående modernisering som råde arbeidsplanene. Blir Norge stående utenfor fellesskapene, vil

Fortsatt siste side (6)

Denne krisen er ikke kommet overraskende. Alusuisse's salgsdirektør ga i sin nyttårsoversikt 1966/67 uttrykk for en viss engstelse for at der allerede i slutten av 60-årene ville komme en periode med betydelig overkapasitet. Og tiårsberetningen for 1969 for Årdal og Sunndal Verk heter det: *"Med de planer som foreligger om utbygging av ny produksjonskapasitet, er det fare for overkapasitet i perioden 1971-1973."*

Vekten i verdensforbruket av aluminium har stort sett ligget på 8-10 pst. pr. år (med unntak av 1970 og 1971, da stigningen var atskillig lavere). Men produksjonskapasiteten i den vestlige verden økte med hele 16 pst. i 1971. 16 nye aluminiumsverk i 11 land ble satt i drift - og dette er det høyeste tall en noen gang har hatt i et enkelt år i aluminiumsindustriens historie. I 1972 ventes produksjonskapasiteten å stige med ca. 12 pst. og i 1973 med ca. 19 pst.

Hva vil EF-medlemskap bety for aluminiumsindustrien?

Tollen

Det er i dag ingen toll på industrivarer mellom Norge og de nåværende EFTA-land, mens EF-landene har en tollsats på råaluminium på 7 pst. Denne tollene rammer omlag halvparten av vår eksport av råaluminium. Etter erklæringer på Haagmøtet i 1969 og fra EFTAs ministerråd, må en regne det som sikkert at det ikke vil bli opprettet nye tollmurer mellom gamle EFTA-medlemmer. Det vil altså ikke føre til noen økt tollbelastning å bli stående utenfor et utvidet EF. Men dersom vi går inn, vil vi få økt tollbelastning på vår *import* av råvarer til aluminiumsproduksjonen. I gunstigste fall vil denne nye tollbelastningen ramme 35 pst. av Norges import av aluminiumsoksyd, i ugunstigste fall vil den ramme over 80 pst. av importen av dette viktige stoffet.

Beregninger som er gjort av en gruppe ved Handelshøyskolen i Bergen viser at en handelsavtale med EF-landene sammenliknet med det gunstigste alternativet når det gjelder medlemskap, vil føre til en merbelastning på ca. 17 millioner kroner pr. år fram til 1980.

Til sammenlikning kan nevnes at prisleilet på råaluminium bare i de to siste åra tilsammen kostet 180 millioner kroner. Dette spiller altså over 10 ganger så stor rolle.

Strømprisene

Når Norge er blitt en stor produsent av aluminium, er det fordi vi har så billig kraft. Ellers ligger vi dårlig plassert i forhold til markedene. Derfor er det viktig å se på hva som skjer med strømprisene om vi går inn i EF.

Et viktig mål for EF er å få en felles energi-politikk, slik at det legges opp til fri konkurranse og fritt marked på kraftforsyningens område.

Idag er det slik at strøm til kraftkrevende industri blir subsidiert både direkte og indirekte av staten, både når det gjelder utbygging og drift av kraftverker. Beregninger viser at leveransene av strøm til kraftkrevende industri får en netto subsidiering på ca. 20 pst.

Videre ligger norske kraftpriser langt under tilsvarende priser i det øvrige Vest-Europa. I Tyskland og Frankrike ligger prisene på om lag det dobbelte av de norske.

Ved medlemskap i EF vil norske kraftpriser fyke i været. Statens reelle sub-

sidiering av kraften vil falle bort, dette vil bety en merkostnad på ca. 28 mill. kr. pr. år. Dette er langt mer enn merutgiftene til toll dersom vi blir stående utenfor. Men for det andre vil kraftprisene også øke dersom Norge blir en del av EF-kraftmarkedet. Dette tyder på at norsk aluminiumsindustri vil komme i en langt vanskeligere stilling om vi går med i EF.

Videreforedling?

I den seinere tid har EF-tilhengerne trukket fram spørsmålet om videreforedling. Det er blitt hevdet at medlemskap vil øke mulighetene for å etablere videreforedling av aluminium i Norge. Særlig er dette kommet fram i forbindelse med diskusjonen om Årdal og Sunndal verk. Det er blitt hevdet at ÅSV under en hver omstendighet (EF eller ikke EF) må redusere arbeidsstyrken med 1000 mann innen 1980, og at disse arbeidsplassene bare kan erstattes ved å etablere nye arbeidsplasser i videreforedlingsindustri.

Men hvilke muligheter er det for å bygge ut videreforedling i Norge?

Vanligvis regner en at det er av avgjørende betydning for videreforedling av aluminium at den skjer i nærheten av selve markedet. Men her er det klart at Norge ligger meget dårlig an.

Spørsmålet om videreforedling har atskillig mer med avstanden til markedet å gjøre enn med eventuelle tollhindringer. Dette går også tydelig fram av erfaringene fra EFTA-samarbeidet. Etter at vi nå i flere år har kunnet eksportere videreforedlede produkter til EFTA-land som Storbritannia uten tollbarrierer, kan det være interessant å spørre:

1. Da *Elkem* ville inn i markedet for videreforedlede produkter i Storbritannia, hvorfor valgte selskapet da å kjøpe seg inn i en bedrift i Storbritannia i stedet for å bygge ut i Norge?
2. Hvorfor satser *Norsk Hydro* nå på å bygge ut videreforedlingsindustri i Østerrike, i stedet for å utvide ytterligere i Norge?
3. Hvis det er så at videreforedlingsindustri lokalisert i Norge var konkurransedyktig ved eksport til det britiske marked, hvorfor har ikke *Årdal og Sunndal Verk* satset på utbygging av videreforedlingsindustri etter at tollene til Storbritannia

nia falt bort på grunn av EFTA-samarbeidet?

Økonomisk sett er det svært liten grunn til å bygge ut videreforedlingsindustri i Norge med sikte på eksport til f.eks. EF-landene. Når en dessuten vet at de utenlandske partnere har betydelig overkapasitet allerede i disse markedene, er slik utbygging i Norge enda mindre sannsynlig. Derfor er debatten om videreforedling i Norge bare egnet til å avlede oppmerksomheten fra forhold som virkelig vil berøre arbeidsplassene i norsk industri.

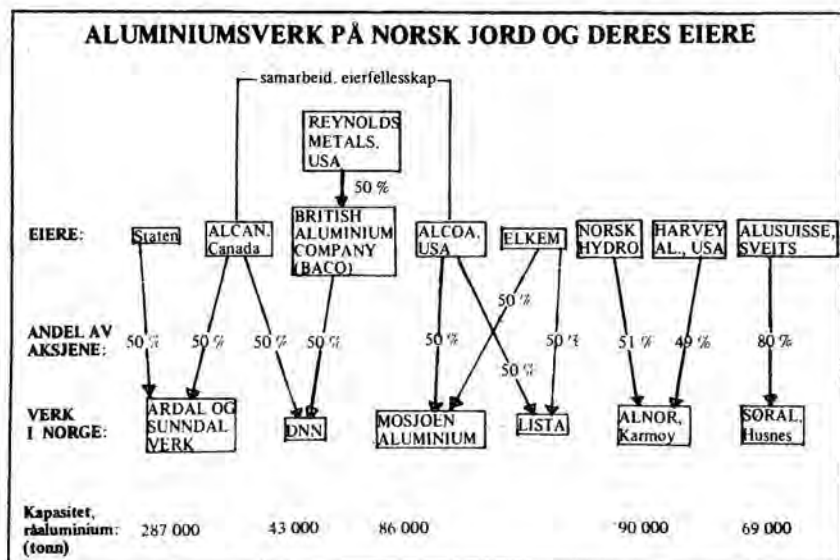
Norsk aluminiumsindustri og de internasjonale monopolene

Aluminiumsindustrien er en av de mest monopoliserte bransjer i verden. Så å si all produksjon på alle ledd utenom Øst-Europa, Sovjet og Kina er dominert av fem selskaper, Alcan, Alcoa, Reynolds, Kaiser, Pechiney. De ledende av disse selskapene er Alcan og Alcoa, som også langt på vei eies av de samme interessene. Alcan/Alcoa har følgende andeler av verdensmarkedet:

Bauxitt	33%
Aluminiumsoksyd	43%
Råaluminium	40%
Videreforedling	33%

Alcan/Alcoas kontroll over norsk aluminiumsproduksjon er ennå langt større, til sammen har de herredømme over mer enn 70% av produksjonen i Norge.

Aluminiumsproduksjonen i Norge skjer bare på ett ledd i produksjonskjeden fra råvarer til ferdig vare. Den "norske" aluminiumsproduksjonen kjøper sine råvarer, aluminiumsoksyd, særlig fra Jamaica, Surinam og Guinea. Størsteparten av disse råvarekildene er kontrollert av Alcan/Alcoa. Og de eksporterer råaluminiumen blant annet til Alcan/Alcoas videreforedlingsbedrifter innenfor EF.

Situasjonen i norsk aluminiumsindustri er altså følgende: den overveiende delen av produksjonen eies og kontrolleres av utenlandske monopoler som også har herredømme over tilgangen på råstoffer og avsetningen av de halv-fabrikata som produseres i Norge.

Oljen – rikdom for Norge?

Internasjonalt sett er kjempefunnene som hittil er gjort i Nordsjøen små sammenliknet med totalproduksjonen eller forbruket i de vest-europeiske land. De utgjør ikke engang så mye som ett års forbruksøkning i Vest-Europa. Likevel er det gjort gjetninger som antyder at Nordsjøen i sin helhet kan bety mye mer – om noen år henimot 10% av Vest-Europas forbruk.

Nå dekker de vest-europeiske landene bare en helt ubetydelig del av sitt forbruk ved egen produksjon. Midt-Østen er den største leverandør av olje til Vest-Europa. La oss derfor notere:

- EF-landene er fullstendig avhengig av oljeimport.
- Hovedmålet er sikre forsyninger til lavest mulig pris.
- Råolje og gass møter derfor selvsagt ingen importhindring.
- Raffineringsprodukter til videre bearbeiding i EF har ikke møtt tollhindre – brukt til konsum har de vært belagt med 3,5–7% toll.

Uansett om vi selger oljen som råolje eller som viderebehandlet, vil vi derfor ikke ha noen problemer med å få realisert verdien av oljen. Den kjente britiske olje-eksperten P. Odell har i Bergens Privatbanks kvartalskrift (1971) antydnet at prisen på Nordsjø-oljen kan komme til å ligge nær tre og en halv gang over de samlede produksjonskostnadene.

Videreforedling

Hva så med en eventuell videre bearbeiding? Med normal pris på råoljen vil ikke raffineringen kaste mer av seg enn annen industrivirksomhet. Det samme gjelder videreforedling av "kondensat" – særlig etan fra Ekofiskfeltet. Prisnivået for oljen vår er jo ennå ikke kjent, men raffinering i Vest-Europa kaster for tida svært lite av seg. For det er en enorm over-kapasitet til stede. Det samme gjelder for den industrien som produserer petro-kjemiske basiskjemikalier. Ja, mesteparten av de vest-europeiske bedriftene går ikke med overskudd i det hele tatt, og prisene har i lang tid gått jevnt nedover. I industrikretser snakker man riktignok om at prisutviklingen må snu en gang. Men for tida er over-kapasiteten stor, og en må regne med svært moderate fortjenestemuligheter i flere år framover.

Selv om det er antydnet at norsk produksjon av etylen *kan* komme opp i en markedsandel på opp til 5% og av olje opp til 10%, så er det viktig å merke seg at når det gjelder olje så kan Norden – som tidskriftet *Kjemi* skrev på lederplass nylig – utgjøre et hovedgrunnlag for markedet. Egen videreforedling av basiskjemikalier, samt avsetning av disse i Norden, kan også utgjøre hovedgrunnlaget for markedet for basiskjemikalier, ifølge en av Hydros eksperter. Forøvrig er det ingen grunn til å satse på en voldsom utbygging i slik produksjon, for det vil de kommende år være beskjedne bearbeidingsgevinster å hente her. Den utbygging vi satser på kan skje i moderat tempo, slik at vi kan basere oss på nasjonalt eie (norsk kapitaldominans) og oppbygging og bruk av norsk "know-how".

Når det gjelder videreforedling av råstoff fra Nordsjøen fram til høyforedledede produkter, vil disse komme inn under det vanlige mønster i en handelsavtale med en nedtrappingsperiode for tollene som så til slutt vil falle helt bort.

Regjeringen har ikke noe sted beskrevet spesielle vansker vedrørende enn tollnedtrapping for slike produkter, og en må regne med dette som problemfritt. Ikke minst fordi Norge med sine totale oljeressurser vil være i en svært gunstig forhandlingsposisjon.

De arbeidsplasser som skaffes tilveie ved et raffineri, ved et etylenanlegg eller

ved et petrokjemisk kompleks er uhyre få. Ved et etylenanlegg er arbeidsplassene ikke verdt å nevne engang, sier en av Norsk Hydros eksperter.

Hele Mongstad vil etter anleggsperioden bare gi arbeid til noen få hundre mann. Men uhyre kapitalkrevende, for visse anlegg er det nevnt 4 millioner pr. arbeidsplass). Når en inngår samarbeid med utenlandske konsern (BP har 40% på Mongstad), kanskje innslaget vil bli enda større ved et etylenanlegg), går mye av profitten ut av landet. Særlig hvis den utenlandske partneren står for mye av "know-how"-en, mens kommunene står igjen med utlegg til grunnlagsinvesteringer, forurensninger og redusert verdi av miljøet, få arbeidsplasser — og ikke så overveldende skatteinntekter.

La oss summere opp:

- Det helt vesentlige av råoljens verdi er sikret uansett hva vi gjør med den, fordi vi tjener forholdsvis lite på bearbeiding i de tidligste foredlingsledd.
- Avsetningen av råstoffer fra Nordsjøen kan med de foreløpige funn baseres på Norden. Norden vil jo helt eller delvis bli stående utenfor EF.
- Petro-kjemisk videreforedling bør så langt råd er, føres helt fram til høyforedlete kjemiske produkter.
- Tollbelastningen ved eksport til EF vil ved et frihandelsalternativ bare i helt ubetydelig grad skille seg fra medlemskapsalternativet, — og dessuten vil det finnes markeder i stor monn utenfor EF.

Vi har god tid

Regjeringen har ikke selv lagt fram noe industripolitisk program for utnyttning av oljen. Når så er tilfelle, er det helt urimelig å kreve av EF-motstanderne at de skal ha noe ferdig olje-program. Et naturlig krav ville under enhver omstendighet være at ilandføringen bør finne sted i Norge, for å ha en tilstrekkelig nasjonal kontroll. Videre bør all raffinering i landet anvende norsk olje. Resten av råoljen kan avsettes i Norden — eller i EF for den saks skyld.

Det viktigste poenget er at vi bør utnytte oljeressursene over svært lang tid og bryte med det heseblesende opplegget for boring og produksjon som en rekke utenlandske selskaper nå legger opp til i Nordsjøen. En langsom utnyttning ville være det eneste rette. For oljen blir mer og mer verdifull for hvert år. Vi slipper da en hektisk rovdriftsperiode, hvor vi av mangel på kapital og "know-how" gir utenlandske selskaper fritt spillerom og lar dem sope reint i løpet av forholdsvis kort tid.

Det er en kjent sak at et olje-land som Venezuela bare har kort tid igjen. Derfor har regjeringen prøvd å bremse uttappingen. Ved en langsom uttapping får vi tid til å bygge opp norsk "know-how", reise tilstrekkelig nasjo-

De sju søstre

nal kapital og for lang, lang tid la en olje-basert industri bygge på vår egen olje. Vi vet ikke nå om det er mye mer enn Ekofisk-oljen i Nordsjøen, og den vil bli pumpet opp på 20–30 år.

Nasjonal kontroll

Et annet viktig poeng er motsetningen mellom EF's ønsker og våre målsettinger. EF-landene er svært interessert i å bygge opp egne europeiske selskaper – uavhengig av de store amerikanske selskapene. Mye ville være derfor enklere for EF-landene om de fikk hånd om Nordsjø-oljen.

Kommisjonen i Brussel har anbefalt slike EF-selskaper på oljeområdet. EF har nemlig et meget sterkt behov for tilførsler fra andre land enn de som er organisert i OPEC. (en sammenslutning av oljeproduiserende land, særlig u-land). Nordsjø-oljen vil derfor kunne spille en viss rolle i forsøket på å svekke olje-u-landenes stilling.

Odell uttrykker ønsket til mange på kontinentet når han drømmer om en "storslått norsk politikk for å finne en måte til å sikre en effektiv "europeisering" av ressursene . . . I motsatt fall vil Europa fortsatt kunne forbli avhengig av dyrere importerte tilførsler . . ."

Dette vil si at Norge skal innlemmes i EF-blokkens strategi overfor OPEC-landene. Og en må regne med at harmoniseringen av EF's energipolitikk nå vil skyte større fart etter Algeries oppgjør med Frankrike, fordi Frankrikes spesielle interesser etter hvert vil falle mer og mer bort.

Nytten av vår konsesjonslovgivning blir sterkt redusert innenfor EF. Muligheten til særskilte støtte-tiltak for norsk kapital og industri på olje-området vil falle bort. Dette vil avskjære oss fra viktige virkemidler med henblikk på å bevare virksomheten på nasjonale hender.

I en fjernsynsdebatt nylig benektet ikke regjeringens representant at bestemmelsen i dagens konsesjonsavtaler om leveranseplikt til dekning av norsk behov når det ønskes, står i strid med EF-reglene. Det samme gjelder dagens krav om at Nordsjø-selskapene må ha en avdeling i Norge – det er i strid med EF-reglene og må endres.

Det er således opplagt at EF's opplegg til framtidig olje-politikk vil låse fast vår energi-politikk slik at vi mister kontrollen over den.

Det er ikke tilfelle – slik regjeringen og talsmenn for næringslivet har påstått – at vi vil få vansker med å få solgt oljen dersom vi står utenfor EF.

Verkstedindustrien – Norden eller EF?

Verkstedsindustrien omfatter jern- og metallvareindustrien, maskin- og transport-middelindustrien og elektroteknisk industri. Verkstedsindustrien har økt sin eksportvirksomhet raskt i 1960-åra, og vil bli en stadig mer betydningsfull sektor i norsk industri. – Hva vil et ja eller nei bety for denne næringen?

For å bevare dette spørsmålet er det nødvendig å se nærmere på hvilke markeder denne industrien selger til, og hvor mye eksisterende tollgrenser og andre handels-hindringer betyr for industrien. Vi skal i det følgende ta for oss verkstedsindustrien med unntak av skipsindustrien – som har tollfri adgang til de store internasjonale markedene, bl.a. EF-markedet, og med unntak av våpenindustrien, som har for spesielle markedsforhold til interesser i denne sammenheng.

Norden viktigste marked

Norden har etterhvert blitt et stadig viktigere eksportmarked for verkstedindustrien. Mens vel 40% av verkstedsindustriens eksport gikk til Norden i 1959, går i dag vel *halvparten* av næringens eksport til våre nordiske naboer.

Norden *utenom* Danmark avtar i dag mer av vår eksport enn hele det utvidete EF (med Danmark)! Spesielt er det svenske markedet av avgjørende betydning for denne industrien.

Toll betyr lite

1960-åras eksporterfaringer viser at eksisterende tollgrenser betyr lite for verkstedsindustrien: Eksporten har økt bortimot like raskt til det *tollbeskyttede* EF-markedet som til *EFTA utenom Norden*, hvor vi har hatt *tollfri* adgang. Derimot har eksportøkningen vært særlig sterk til våre nordiske naboer. Det skyldes åpenbart at disse markedene er *nære* og lett tilgjengelige for oss.

Enkelte ikke-tollmessige handelshindringer

Enkelte bedrifter i verkstedsindustrien støter på visse ikke-tollmessige handelshindringer for sin eksportvirksomhet. Det er f.eks. ikke sjelden at bedrifter og myndigheter i andre land favoriserer sin egen innenlandske verkstedsindustri i sin innkjøpspolitikk. For norsk verkstedsindustri vil det være viktig å sørge for at det ikke oppstår slike handelshindringer mellom de nordiske land, og spesielt ikke i vår samhandel med Sverige.

Nei til EF – ja til nordisk samarbeid trykker verkstedsindustrien

Den raske eksportutviklingen til *alle* markeder viser at verken tollmessige eller andre handelshindringer har hemmet verkstedsindustriens eksport i *vesentlig* grad. I den grad det likevel skulle være ønskelig å motarbeide slike handelshindringer, vil den viktigste oppgaven være å hindre at *Norden* splittes i markedsspørsmålet. Om Norge går med i EF, kan det medføre visse forstyrrelser i vår handel med Sverige og andre nordiske land. Norsk nei til EF og ja til nordisk samarbeid gir mulighet for å trygge handelsforbindelsene til våre viktigste markeder for verkstedsprodukter.

Alternativet til medlemskap

En frihandelsavtale vil gi Norge like rask overgang til full tollfrihet ved eksport av verkstedsprodukter til EF som norsk EF-medlemskap. Spørsmålet om hva slags avtale Norge – som ikke-medlem – vil få med EF spiller imidlertid egentlig liten rolle for verkstedsindustrien: De eksisterende tollgrensene hemmer ikke eksporten i særlig grad.

Regjeringens markedsmelding — avskrift av industridirektørens EF-propaganda

Et påfallende innslag i regjeringens markedsmelding er de forsøk som gjøres for å vise at verkstedsindustrien har fordel av norsk EF-medlemskap. Grunnen er imidlertid ganske åpenbar: Denne industrien har (med skipsindustrien) langt over 100 000 arbeidsplasser. Det ville "monne" bra om en kunne påvise at medlemskap var en fordel for en såpass anseelig industrisektor! "Arbeiderregjeringen" har imidlertid tydd til industridirektørens mest tvilsomme påstander for å klare dette kunststykke.

Markedsmeldingens argumentasjon følger nøye den argumentasjon som er gitt av to industridirektører om verkstedsindustrien og EF. Det gjelder presidenten i Industriforbundet, dir. J. H. Bratz' foredrag om vår ferdigvareeksport gjengitt i tidskriftet Norges Industri nr. 9 1971, og et foredrag av formannen i Mek. Verksteders Landsforbund, dir. F. Mjelle, gjengitt i bransjetidsskriftet "Jernindustrien" nr. 10 1971. Vi skal ta for oss viktige punkter i argumentasjonen, og påvise dette.

Om toll og verkstedsindustrien

Industridirektørene (Bratz): Toll viktig handelshindring for verkstedsindustrien. Eksporten til EFTA har økt betydelig mer enn eksporten til EF av verkstedsprodukter. EF-tollen gis skylda for den svakere eksportutviklingen til EF.

Regjeringens markedsmelding: "Økningen i eksporten faller hovedsakelig på EFTA. EF's andel av verkstedsindustriens eksport har sunket. Det er utvilsomt virkningen av EF's toll som har slått ut". (s. 66).

De faktiske forhold: Det har ikke skjedd en rask økning av eksporten til alle deler av EFTA-markedet. Det er tvert om bare til våre *nordiske naboer* at eksporten har steget vesentlig raskere enn vår EF-eksport. Det er kort sagt *markedsnærhet*, ikke tollfrihet, som har bestemt eksportutviklingen.

Om eksportindustrien og verkstedsindustrien.

Industridirektørene (Mjelle) Eksportnæringene vil få en svakere utvikling om Norge ikke kommer med i EF. Eksportnæringene er viktige kunder for verkstedsindustrien). Når det går dårlig med verkstedsindustriens kunder, vil det også ramme verkstedsindustrien sjøl.

Regjeringens markedsmelding: Verkstedsindustrien "vil bli rammet negativt ved at de norske eksportindustrien som er en viktig avtaker av deres produkter, får ugunstigere vekstvilkår." (s. 74)

De faktiske forhold: Eksportindustrien avtar bare 3% av verkstedsindustriproduksjonen! Regjeringen har ikke en gang brydd seg med å etterprøve om eksportindustrien virkelig er så "viktige kunder" for verkstedsindustrien! Det kunne være mye annet å sette fingeren på ved dette argumentet — vi får nøye oss med å slå fast at det uten videre er godt nok til å få plass i markedsmeldingen!

Om verkstedsindustriens adgang til ulike markeder

Industridirektørene (Mjelle): Framhever EF som det viktigste framtidige markedet for verkstedsindustrien. Hevder at om Norge står utenfor EF vil verkstedsindustrien fortsatt møte ikke-tollmessige handelshindringer i sin EF-eksport (forskrifter og innkjøpspolitikk fra bedrifter og myndighets side som favoriserer EF's egen industri).

Regjeringens markedsmelding: Framhever de store muligheter i EF og gir sin tilslutning til bransjens syn på de store ikke-tollmessige handelshindringer industrien vil møte i EF, – selv om Norge får en frihandelsavtale. Legger dessuten også vekt på at en frihandelstilknytning vil gi EF adgang til å gjeninnføre toll i vanskelige situasjoner.

De faktiske forhold: Ikke-tollmessige handelshindringer er av betydning bare for visse bedrifter i verkstedsindustrien. Dessuten underslår direktørene og regjeringen det helt vesentlige faktum at de *nordiske land* har avtatt en stadig økende del av denne industriens eksport. Verkstedsindustriens *nordiske* eksport utgjør i dag vel halvparten av totaleksporten, og Sverige er det sentrale markedet i Norden. Ikke et ord sies om de mulige forstyrrelser og handelshindringer som kan ramme denne nordiske samhandelen om Norge går med i EF mens Sverige, Finland, Island står utenfor. 1960-åras eksporterfaringer viser at vi har ikke så lett for å hevde oss med verkstedsprodukter på fjernere markeder, selv med tollfri adgang. Vi må derfor først og fremst trykke vår handel i Norden og spesielt overfor Sverige. Dette oppnås best ved å si nei til EF!

Handelsminister Per Kleppe påstod nylig i en radiodebatt av at når det gjaldt vekst-utsiktene for norsk økonomi ved ulike tilknytningsformer til EF "så har vi gjennomført en langt større analyse av dette enn noen universitetsfolk". En kan med god grunn spørre Kleppe hvem dette "vi" er, og hvor det er blitt av "analysene". I markedsmeldingen finner vi bare gjengitt industri-direktørenes EF-propaganda!

Faglig/politisk manifest

350 valgte representanter for over 100 000 fagorganiserte over hele landet, og 100 representanter for Arbeidernes Ungdomsfylking, Kommunistisk Ungdom og Sosialistisk Folkepartis Ungdom, deltok i den faglig/politiske landskonferansen i Oslo 21.–23. januar 1972. Landskonferansen vedtok følgende manifest:

"Norsk fagbevegelse er gått inn i en av de farligste og mest avgjørende konflikter i sin historie. Kampen mot norsk medlemskap i EEC må vinnes. Hvis ikke vil Romatraktaten bli bestemmende for utviklingen framover. Romatraktaten bygger på storfinan-

sens, kapitalmaktens grunnleggende ønskemål: fri kapitalbevegelse, fri etableringsrett og såkalt "fritt arbeidsmarked."

Det var ingen tilfeldighet at så snart forhandlingene om medlemskap var sluttført, rykket de største organisasjo-

nene for kapitalmakten i vårt land ut med Norsk Arbeidsgiverforening i spissen. De uttrykte sin store takk for forhandlingsresultatet. *De* ser den vel-dige styrking av storkapitalens makt som et medlemskap innebærer. *De* ser overføringen av styringsrett fra Norge til Bryssel som en beskyttelse mot norske tiltak for å skape plan og styring i det økonomiske liv her i landet.

Annerledes står saken for de hundretusener lønsmottakere i industri og handel, ved skoler, kontorer og universiteter, for kulturarbeidere, fiskere og landbrukere og for de grupper vi har hjemmeindustri, om en er høyt oppe eller langt nede på lønnskalaen, hjemmeindustri, om en er høyt opp eller langt nede på lønnskalaen, og i særlig grad for den ungdom som skal inn i arbeidslivet — står saken slik:

Sammensmeltingen av norsk kapital med den kontinentale storkapitalen på Romatraktatens grunnlag vil *hindre* utviklingen av demokrati enten nå dette er på den enkelte arbeidsplass, i kommunene eller på Stortinget. Et medlemskap i EEC vil være i strid med de beste tradisjoner i norsk arbeiderbevegelse. Motstand mot medlemskap betyr lojalitet til fagbevegelsens dyreste interesser.

HELE FOLKET I ARBEID

Vi har lenge hatt en lav arbeidsledighet i Norge. Den er høyere i EEC. Vi har hatt en trygg sysselsetting i Norge. I EEC-landa har det vært store svingninger. Arbeidsløsheten har blitt brukt av arbeidsgiverne som en "reguleringsmekanisme" når det passet.

Vi har pendlere i Norge og vi har folk som må flytte langt hjemmefra for å få arbeid. Særlig er det mange fra Nord-Norge som må dra til boligkøer, forurensninger og ensomhetsproblemer

i våre pressområder. Vi stopper ikke denne utviklingen ved å gå inn i EEC. Tvert imot må vi i EEC gi avkall på en rekke av de virkemidler vi vil trenge i distriktsutbyggingen.

I EEC-landene ser vi resultatet av Romatraktatens prinsipper. Hundretusener av fremmedarbeidere blir trukket inn fra Europas utkanter til industrisentrene i EEC. Brakkebyer og slumkvarter blir tilværelsen for svært mange. Fremmedarbeiderne står svakt overfor arbeidsgiverne. Det er de som først blir oppsagt når det passer å redusere arbeidsstokken.

Romatraktaten vil legge Norge mer åpent for utenlandsk oppkjøp og kontroll av våre bedrifter. Denne kontrollen er for stor som den er, og vi trenger heller motiltak enn den selvoppgivelse som EEC-medlemskap vil bety. Tilhengerne snakker om tollsatser og eksportindustrien. De snakker ikke om den økte konkurransen våre små og mellomstore bedrifter vil møte på det norske hjemmemarked dersom vi kommer inn i EEC. Det er i hjemmeindustrien vi har de fleste industriarbeidsplassene i Norge.

Fagbevegelsen står midt oppe i et framstøt for å få større makt i bedriftene. Arbeidsgiverne kjemper *imot* de demokratiske bedriftsforsamlinger. Også de er en "fare for arbeidsplassene" i følge fremtredende bedriftsledere. Vi tror at det innen EEC vil bli vanskeligere å vinne fram med videre framstøt mot vårt klart uttalte mål: styringsretten over til arbeidstakerne.

Vår velstand er bygget på en rask økonomisk vekst. Altfor mange har latt seg trekke med i en ukritisk tilslutning til kapitaleiernes syn på "vekst". *De* stiller ikke spørsmål om hvilken pris samfunnet og den enkelte arbeidstaker må betale for veksten i form av helsefarlige arbeidsplasser, for-

urensninger og sosiale problemer i press-områdene. De vurderer ikke de alvorlige konsekvensene dette har for utkantene — for arbeidsliv, skole og sosiale forhold i det enkelte lokalsamfunn. De retter heller ikke søkelyset mot fordelingen av den økonomiske vekstens resultater.

Vår oppgave er å trykke arbeidsplassene — alle verdiskapende arbeidsplasser og ikke bare de det passer storfinansens å beholde. Derfor må vi vise solidaritet med arbeidstakerne i de næringer som til enhver tid er i vansker. I dag er papirindustrien i søkelyset, etter at det i mange år har vært klart at noe måtte gjøres. Resultatet av svak bedriftsledelse og spekulasjon i konkurser blir nå framstilt som et argument for medlemskap i EEC.

Strukturrasjonalisering har vært et populært slagord en tid, og kan brukes som begrunnelse for mange tiltak. Fram til folkeavstemningen kan vi vente at truslene: "Arbeidsplassene er i fare" og "Avsetningsvansker i EEC-landene" vil bli flittig brukt av arbeidsgiverne — enten det nå er lønnskrav som skal avvises, arbeidsplasser som skal rasjonaliseres bort eller EEC-medlemskap som skal fremmes.

BY OG LAND — HAND I HAND!

Fagbevegelsen i Norge har hentet styrke gjennom samholdet mellom arbeidere, funksjonærer, bønder og fiskere. Mange ny grupper finner nå veien til fagbevegelsen. Flere vil komme når de innser hvordan deres interesser settes til side av "kreftenes frie spill".

Dette samholdet har hjulpet til med å berge vårt land gjennom vanskelige tider.

Fagbevegelsen må skarpt ta avstand fra alle forsøk fra ytterliggående EEC-tilhengers side på å vinne tilslutning fra arbeidere og funksjonærer ved å

søke å skape ringeakt for bønder og fiskere og deres yrker. Slike forsøk vil — om de lykkes — være til stor skade for både fagbevegelsen og den samlede arbeiderbevegelsen.

Vi ser ikke Norge som noe stivnet samfunn, men vi vil beskytte oss mot at Romatraktatens prinsipper forsterker og påskynder utviklingen mot avfolkning av utkantene og konsentrasjon i pressområdene. Vi ønsker å kunne bruke kraftige virkemidler for å bygge ut arbeidsplasser i distriktene. Vi ønsker ikke at Norge skal måtte be om lov i Bryssel hver gang vi mener et nytt virkemiddel er nødvendig.

DEMOKRATI I HVERDAGEN

Folkestyret kveles når råderetten over ressursene samles på få hender. I Norge har vi hatt en jevnere fordeling enn i de fleste andre land i Vest-Europa. Selv om mye ennå gjenstår i utbyggingen av demokratiet, er hovedoppgaven i dag forsvaret mot de krefter som skaper nye og sterkere makt-konsentrasjoner.

Vi hører til stadighet arbeidsgiverne uttaler at "næringslivet mener". De hevder at "næringslivet" avviser fagbevegelsens lønnskrav. Vi godtar ikke en slik ordbruk. Det er *vi* som skaper verdiene i bedriftene — det er *vi* som er næringslivet.

Tilhengerne forsøker å bortforklare at EEC er i ferd med å utvikle seg til en økonomisk og politisk union. Men utredninger som regjeringen selv har foretatt (Skaanland-rapporten) sier klart fra: EEC vil trekke oss med inn i en omfattende prosess som vil virke sterkt inn på alle EEC-landenes selvbestemmelsesrett.

Det kan ikke være i fagbevegelsen interesse å gå opp i en slik økonomisk og politisk union. Vi må istedet bygge vårt nasjonale og internasjonale arbeid på den selvstendighet vi har i dag.

Sluttforhandlingene i Bryssel var et skremmende eksempel på hvordan livsviktige norske interesser vil bli avgjort om vi går inn i EEC: Møter bak lukkede dører, forhandlinger på et språk som knapt våre fremste eksperter mestrer. En klar maktbruk blir kalt "en utstrakt hånd".

Det mest nedstemmende har likevel vært EEC-tilhengernes forsøk på å bortforklare flukten fra sine tidligere standpunkter. Nå hevder de at de hele tiden visste at det ikke var mulig å få varige særordninger.

ARBEIDERE I ALLE LAND — FOREN DERE

Fagbevegelsen må i sitt internasjonale arbeid alltid stå på de svakes side mot de sterke. Den må arbeide aktivt for å bryte ned klasseskiller og blokk-dannelser. Den må arbeide for fred og verne menneskenes felles natur-ressurser mot rovdrift.

Vi ser EEC som en sammenslutning til forsvar for maktthavernes interesser i de rike land i Vest-Europa. Vår plass er ikke der. Vi ønsker ikke å riskere å trekkes med i en økonomisk politikk som kan rettes mot den overveiende del av menneskeheten.

Storkapitalen beveger seg nå stadig friere på tvers av landegrensene. Dette må møtes med et stadig sterkere faglig samarbeid. Nettopp ved å stå utenfor EEC, vil norsk fagbevegelse ha muligheter for å yte et bidrag i et slikt samarbeid. Målet må være en sterk og samlet internasjonal fagbevegelse.

De fleste utviklingsland har i dag fått sin nasjonale selvstendighet. Men økonomisk er de fleste fortsatt bundet til de tidligere kolonimakter eller andre rike land. Vi må sørge for at Norge fører en politikk som støtter opp om den kampen folkebevegelsene i disse landene fører for en virkelig

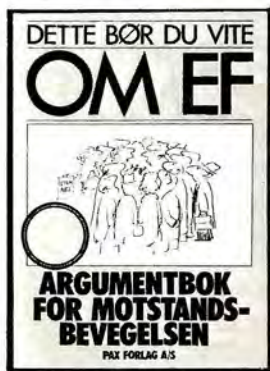
frigjøring.

De fleste EEC-landene er tidligere stormakter. For mange av disse landene er EEC en mulighet for å skape en ny supermakt. "Europa skal tale med en stemme", sies det av ledende politikere. Vi kan være sikker på at det *ikke* er fagbevegelsens stemme som blir "Europas stemme" i EEC.

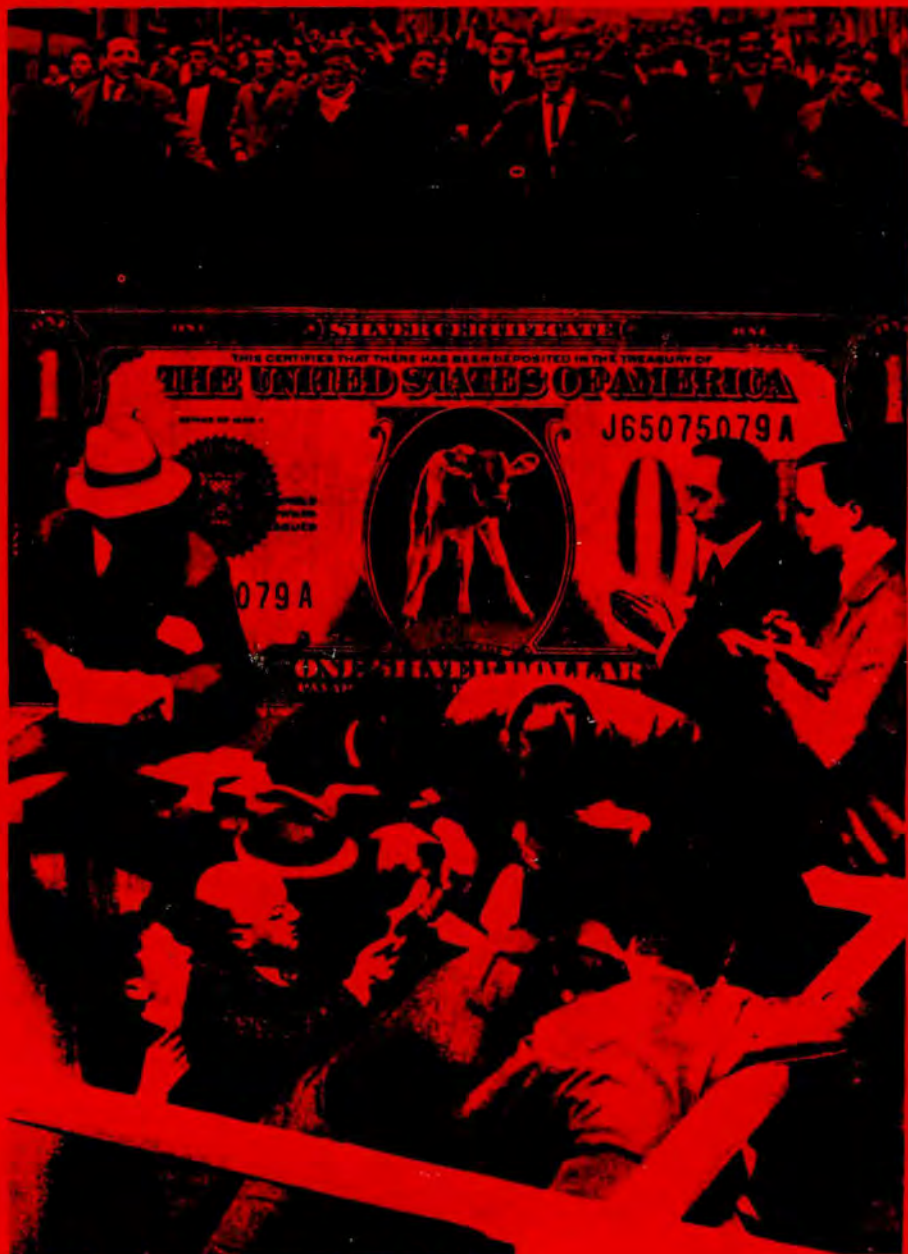
— — —
La oss derfor gå sammen i kampen mot EEC og la dette være signalet til en ny og sterkere innsats mot den maktkonsentrasjon og sentralisering vi er vitne til på alle områder — i Norge som i EEC. Denne utviklingen vil vi kjempe imot, også når folkeavstemningen er vunnet."

23/1-72.

DETTE BØR DU VITE OM EF

monopolfronten mot lønnsarbeiderne

bak fronten strides
monopolene inbyrdes